

دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی

پایاننامه‌ی کارشناسی ارشد در رشته روانشناسی و آموزش کودکان استثنایی

با عنوان

بررسی رابطه منابع استرس و روشهای مقابله‌ای در مادران کودکان

اوتیستیک

به کوشش

شهلا بیاتی

استاد راهنما

دکتر شهلا البرزی

اساتید مشاور

دکتر دیبا سیف

دکتر محبوبه البرزی

دی ماه ۱۳۹۰

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام خدا

اظهارنامه

اینجانب شهلا بیاتی (۸۸۰۱۹۰) دانشجوی رشته‌ی روانشناسی و آموزش کودکان استثنایی دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی اظهار میکنم که این پایاننامه حاصل پژوهش خودم بوده و در جاهایی که از منابع دیگران استفاده کرده‌ام، نشانی دقیق و مشخصات کامل آن را نوشته‌ام. همچنین اظهار میکنم که تحقیق و موضوع پایان نامه تکراری نیست و تعهد مینمایم که بدون مجوز دانشگاه دستاوردهای آن را منتشر ننموده و یا در اختیار غیر قرار ندهم. کلیه حقوق این اثر مطابق با آییننامه مالکیت فکری و معنوی متعلق به دانشگاه شیراز است.

نام و نام خانوادگی:

تاریخ و امضا:

تقدیم به :

پدر و مادرم که همه داشته‌هایم از برکت وجودشان است.

و

همه مادران ایرانی

سپاس و قدردانی

خدای را شاکرم چرا که مهربانیهایش در تمام عرصههای زندگیم نمایان است. اکنون هم که این پژوهش را با توفیق ایشان به پایان میرسانم لازم میدانم از استاد عزیزم سرکار خانم دکتر شهلا البرزی که در طول دوران تحصیلی و انجام این پژوهش با راهنماییهای دلسوزانه خود مرا یاری کردند و چراغ راهم شدند، تشکر کنم. همچنین از اساتید گرانقدر سرکار خانم دکتر دیبا سیف و سرکار خانم دکتر محبوبه البرزی که با راهنماییهای دقیق و موشکافانه خود برای هرچه بهتر شدن این پژوهش مرا پشتیبانی نمودند، کمال تشکر و قدردانی را دارم. از پدر و مادر عزیزتر از جانم که همواره مایه آرامشم بودند و فرصت پیشرفت را در اختیارم قرار دادند سپاسگزاری مینمایم. توفیق روزافزون این عزیزان را از خداوند منان خواستارم.

شهلا بیانی

زمستان ۱۳۹۰

چکیده

بررسی رابطه منابع استرس و روشهای مقابله‌ای در مادران کودکان اوتیستیک

به کوشش

شهلا بیاتی

هدف از پژوهش حاضر بررسی رابطه منابع استرس و روشهای مقابله‌ای در میان مادران کودکان اوتیستیک بود. نمونه پژوهش مشتمل بر ۷۰ نفر از مادران کودکان اوتیستیک شهر شیراز بود. به منظور گردآوری اطلاعات از دو پرسشنامه فرم کوتاه منابع و استرس (فردریک، گرینبرگ و کرنیک، ۱۹۸۳) و چکلیست روشهای مقابله‌ای (کارور، شیر و وینتروپ، ۱۹۸۹) استفاده گردید. پایایی پرسشنامه منابع و استرس از طریق کودرریچاردسون ۲۰ و روائی از طریق همبستگی چهار منبع استرس با نمره کل احراز گردید. همچنین پایایی چکلیست روشهای مقابله‌ای از طریق ضریب آلفای کرونباخ و روائی با استفاده از همبستگی هر گویه با زیرمقیاس مربوطه بدست آمد. نتایج حاکی از پایایی و روائی قابل قبول ابزارها بود. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از روشهای آماری همبستگی و رگرسیون چندمتغیره استفاده شد. نتایج حاصل از این پژوهش نشان داد که بین منابع استرس (مشکلات خانواده، بدبینی و نگرانی در مورد آینده کودک، ویژگیهای کودک و ناتوانی جسمی کودک) و انواع روشهای مقابله‌ای (مسأله‌مدار، هیجانمدار، کمتر مفید و غیر مؤثر) همبستگی معنادار وجود دارد؛ به این صورت که منابع استرس با روشهای مقابله مسأله‌مدار و هیجانمدار رابطه منفی معنادار و با روشهای مقابله کمتر مفید و غیر مؤثر رابطه مثبت معنادار داشتند. همچنین تحلیلهای رگرسیونی چندگانه برای پیشبینی روشهای مقابله‌ای نشان داد که ویژگیهای کودک مهمترین پیشبینیکننده انواع روشهای مقابله‌ای است. نتایج پژوهش مورد بحث و نتیجه‌گیری قرار گرفت. محدودیتها و پیشنهادات پژوهشی و کاربردی ارائه گردید.

کلید واژه‌ها: منابع استرس، روشهای مقابله‌ای، اوتیسم، مادران کودکان اوتیستیک .

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	فصل اول: کلیات
۱	۱ - مقدمه
۴	۱ - ۲ بیان مسئله
۵	۱ - ۳ اهمیت و ضرورت پژوهش
۷	۱ - ۴ اهداف پژوهش
۸	۱ - ۵ پرسشهای پژوهش
۸	۱ - ۶ تعاریف مفهومی متغیرها
۸	۱-۶-۱- تعریف استرس
۹	۱-۶-۲- تعریف روشهای مقابله
۹	۱-۶-۳- تعریف اوتیسم
۹	۱ - ۷ تعاریف عملیاتی متغیرها
۱۰	۱-۷-۱- استرس
۱۰	۱-۷-۲- روشهای مقابله
۱۰	۱-۷-۳- کودکان اوتیستیک

فصل دوم: مبانی نظری و پیشینه پژوهش

۱-۲- مبانی نظری

صفحه	عنوان
۱۱	۲-۲- استرس

۱۸	۳-۲- مقابله با استرس
۲۴	۱-۳-۲- مقابله خانواده
۲۵	۴-۲- مدل‌های استرس و مقابله
۲۵	۱-۴-۲- مدل موس و بیلینگز
۲۵	۲-۴-۲- مدل دوتایی ABCX
۳۰	۳-۴-۲- مدل استرس و سازگاری
۳۲	۴-۴-۲- مدل استرس و مقابله زلتین، ویلیامسون و روزنبلت
۳۲	۵-۴-۲- مدل ایندلر و پارکر
۳۳	۶-۴-۲- مدل پری و بارد
۳۵	۷-۴-۲- مدل پری
۳۷	۵-۲- مدل مورد استفاده در این پژوهش
۳۸	۶-۲- اوتیسم
۴۰	۱-۶-۲- تاریخچه اوتیسم
۴۲	۲-۶-۲- سببشناسی اوتیسم
۴۳	۳-۶-۲- شاخصهای احتمالی اختلالات اوتیستیک
	۷-۲- پیشینه پژوهش
۴۴	۱-۷-۲- استرس در والدین کودکان با نیازهای ویژه
۴۹	۲-۷-۲- استرس در والدین کودکان اوتیستیک
۵۰	۳-۷-۲- روشهای مقابله در والدین کودکان با نیازهای ویژه
۵۲	۴-۷-۲- روشهای مقابله در والدین کودکان اوتیستیک
۵۳	۵-۷-۲- استرس و روشهای مقابله در والدین کودکان با نیازهای ویژه
۵۶	۶-۷-۲- استرس و روشهای مقابله در والدین کودکان اوتیستیک
۵۷	۸-۲- نتیجه‌گیری از تحقیقات پیشین

عنوان

صفحه

فصل سوم: روش تحقیق

- ۱-۳-جامعه آماری ۵۹
- ۲-۳-شرکتکنندگان در پژوهش ۵۹
- ۳-۳-ابزار پژوهش ۶۰
- ۱-۳-۳-پرسشنامه منابع و استرس(فرم کوتاه) ۶۰
- ۱-۱-۳-۳-روایی پرسشنامه منابع و استرس ۶۲
- ۲-۱-۳-۳-پایایی پرسشنامه منابع و استرس ۶۳
- ۳-۱-۳-۳-روایی و پایایی پرسشنامه منابع و استرس در پژوهش حاضر ۶۴
- ۲-۳-۳-چکلیست روشهای مقابلهای ۶۵
- ۱-۲-۳-۳-روایی و پایایی پرسشنامه روشهای مقابله ۶۷
- ۲-۲-۳-۳-روایی و پایایی پرسشنامه روشهای مقابله در پژوهش حاضر ۶۸
- ۴-۳-روش اجرا ۷۰
- ۵-۳-طرح آماری ۷۱

عنوان

صفحه

فصل چهارم: یافتهها

- ۱-۴-یافتههای توصیفی پژوهش ۷۲
- ۲-۴-یافتههای استنتاجی پژوهش ۷۳
- ۱-۲-۴-سؤال اول: آیا رابطه معناداری بین منابع استرس و روشهای مقابلهای وجود دارد؟ ۷۳
- ۲-۲-۴-سؤال دوم: کدامیک از منابع استرس مادران کودکان اوتیستیک، پیشبینیکننده بهتری برای سبک مقابلهای مسألهمدار میباشد؟ ۷۶
- ۳-۲-۴-سؤال سوم: کدامیک از منابع استرس مادران کودکان اوتیستیک، پیشبینیکننده بهتری برای سبک مقابلهای هیجانمدار میباشد؟ ۷۸
- ۴-۲-۴-سؤال چهارم: کدامیک از منابع استرس مادران کودکان اوتیستیک، پیشبینیکننده بهتری برای سبک مقابلهای کمتر مفید میباشد؟ ۸۰

عنوان

صفحه

۴-۲-۵- سؤال پنجم: کدامیک از منابع استرس مادران کودکان اوتیستیک، پیشبینیکننده بهتری برای سبک مقابله‌های غیر مؤثر میباشد؟..... ۸۲

فصل پنجم: بحث و نتیجه‌گیری

۱-۵- مقدمه	۸۴
۲-۵- رابطه منابع استرس و روشهای مقابله	۸۴
۳-۵- پیشبینی منابع استرس بر سبک مقابله‌های مسألهمدار	۸۹
۴-۵- پیشبینی منابع استرس بر سبک مقابله‌های هیجانمدار	۹۲
۵-۵- پیشبینی منابع استرس بر سبک مقابله‌های کمتر مفید	۹۳
۶-۵- پیشبینی منابع استرس بر سبک مقابله‌های غیر مؤثر	۹۴
۷-۵- نتیجه‌گیری نهایی	۹۵
۸-۵- محدودیتهای پژوهش	۹۶
۹-۵- پیشنهادهای پژوهشی	۹۶
۱۰-۵- پیشنهادهای کاربردی	۹۷

منابع فارسی

منابع انگلیسی

فهرست جداول

عنوان	صفحه
جدول ۱-۳: جنسیت، تعداد و درصد کودکان اوتیستیک	۶۰
جدول ۲-۳: زیرمقیاسهای پرسشنامه منابع و استرس	۶۲
جدول ۳-۳: ضرایب همبستگی بین زیرمقیاسهای پرسشنامه استرس با نمره کل	۶۴
جدول ۴-۳: ضریب کورریچاردسون ۲۰ برای پرسشنامه منابع و استرس	۶۵
جدول ۵-۳: زیرمقیاسهای پرسشنامه روشهای مقابلهای	۶۷
جدول ۶-۳: ضرایب همبستگی نمره هر گویه با نمره کل زیرمقیاس مربوطه در پرسشنامه روشهای مقابلهای	۶۹
جدول ۷-۳: ضریب آلفای کرونباخ برای زیرمقیاسهای پرسشنامه روشهای مقابلهای	۷۰
جدول ۱-۴: میانگین و انحراف معیار کودکان اوتیستیک	۷۳
جدول ۲-۴: ماتریس همبستگی بین روشهای مقابلهای و منابع استرس	۷۶
جدول ۳-۴: پیشبینیکنندگی منابع استرس برای روش مقابله مسألهمدار	۷۷
جدول ۴-۴: پیشبینیکنندگی منابع استرس برای روش مقابله هیجانمدار	۷۹
جدول ۵-۴: پیشبینیکنندگی منابع استرس برای روش مقابله کمترمفید	۸۱
جدول ۶-۴: پیشبینیکنندگی منابع استرس برای روش مقابله غیر مؤثر	۸۲

فهرست شکلها

صفحه	عنوان
۱۳.....	شکل ۱-۲: تأثیر عوامل مداخله‌ای بر پاسخهای استرس
۳۰	شکل ۲-۲: مدل ABCX مک‌کوبین و پترسون
۳۴.....	شکل ۳-۲: مدل پری و بارد
۳۷.....	شکل ۴-۲: مدل پری
۷۸	شکل ۱-۴: پیش‌بینیکنندگی سه منبع استرس بر سبک مقابله مسألهمدار
۸۰	شکل ۲-۴: پیش‌بینیکنندگی چهار منبع استرس بر سبک مقابله هیجانمدار
۷۸	شکل ۳-۴: پیش‌بینیکنندگی دو منبع استرس بر سبک مقابله کمتر مفید
۸۳	شکل ۴-۴: پیش‌بینیکنندگی سه منبع استرس بر سبک مقابله غیر مؤثر

۱- کلیات

۱-۱ - مقدمه

بهبودی^۱ به معنی "رضایتمندی از شاد، سالم و کامیاب بودن، است" که مربوط به تجارب و عملکردهای روانشناختی مطلوب میباشد (دسی و ریان^۲، ۲۰۰۸). بهبودی با عواملی چون شادی، رضایتمندی، یکدلی، انگیزه، علاقه، انرژی فیزیکی و ارتباطات اجتماعی خوشایند رابطه دارد (هوپرت، بایلیس و کورنه^۳، ۲۰۰۴). کلونینگر^۴ (۲۰۰۸) عنوان میکند که بهبودی حقیقی شامل هیجانات مثبت، خصوصیات شخصیتی بالغ، خودجهتدهی، مشارکت کردن و رضایتمندی از زندگی و خصوصیات مثبت مانند امید، شفقت (غمخواری) و شجاعت میباشد. پیروان لذتگرایی، بهبودی عاطفی^۵ را شامل حضور عواطف مثبت (مانند شادی)، فقدان عواطف منفی (مانند ناامیدی) و رضایتمندی از زندگی میدانند (کیز، شموتکین و ریفت^۶، ۲۰۰۲). بهبودی به دو صورت فردی و خانوادگی است. بهبودی خانوادگی شامل سلامتی، شادکامی و کامیابی واحد خانواده به عنوان یک کل و همچنین تک تک اعضای آن است. حیطه بهبودی خانواده شامل ابعادی از ساختار سازمانی خانواده، ارتباطات میانفردی، وضعیت روانشناختی والدین و خودکفایتی والدین است. ساختار سازمانی خانواده شامل پیوستگی خانواده، هماهنگی و توافق در رابطه با تربیت کودک است. ارتباطات میانفردی شامل ارتباطات خانواده (شریک قبلی یا فعلی، با دیگر کودکان، بین دیگر کودکان) و ارتباط با دیگر اعضای خانواده و دوستان است و خودکفایتی والدین به عنوان احساس والدین از کفایت

---

1. well-being

2. Deci & Ryan

3. Huppert, Baylis & Keverne

4. Cloninger

5. emotional well being

6. Keyes, Shmotkin, Ryff

در مواجهه با مشکلات کودک است. یک بعد از بهزیستی خانواده و کیفیت والدینی مربوط به رفتار و ویژگیهای کودک است (ارمسترونک، لفقوویچ، یونگار^۱، ۲۰۰۵).

بطور کلی بهزیستی و کیفیت زندگی با بیماری و شرایطی که سلامتی را به خطر میاندازد در ارتباط است و از جمله عواملی که میتواند بهزیستی را تحت تأثیر خود قرار دهد استرس میباشد. منابع استرس متفاوت، میتوانند مشکلاتی را برای افراد خانواده بوجود آورند. وجود کودک مشکلدار باعث ایجاد استرس جسمانی و روانی بر خانواده و به ویژه مادر شده و والدین کودکان مبتلا به ناتوانیهای رشدی، استرس زیادی را متحمل میشوند. (اسچیو، بلامبرگ، رایس، ویسر و بویل^۲، ۲۰۰۷؛ نقل از خیاطزاده ماهانی، ۱۳۸۸). میزان آسیب کیفیت زندگی در خانواده کودکان با آسیب مزمن شدید، به عوامل محیطی و متغیرهایی مانند وضعیت اقتصادی، اجتماعی، حمایت اجتماعی، مشخصات کودک و والدین و راهبردهای کنار آمدن با مشکل بستگی دارد (راین^۳ و همکاران، ۲۰۰۴؛ ویتالیانو^۴، ۲۰۰۳؛ نقل از خیاطزاده ماهانی، ۱۳۸۸). اصطلاح استرس به حالات گوناگونی در فرد شامل تنشهای شناختی، فشارهای روانشناختی و بدعملکردیهای هیجانی برمیگردد (اسبرگ، وگل و باورز^۵، باورز^۵، ۲۰۰۸). لازاروس و فلکمن^۶ (۱۹۸۴) بیان میکنند استرس هنگامی اتفاق میافتد که تقاضاها فراتر از منابع مقابله فرد باشد. یک نوع استرس، مرتبط با فشاری است که افراد در نقششان به عنوان والدین با آن مواجه میشوند. استرس والدین و ارزیابی آن بیشترین توجه را در دو دهه گذشته به خود معطوف داشته است (هسال، رز، مکدونالد، ۲۰۰۵^۷). مفهوم خاص استرس والدین میتواند بعنوان اختلاف بین تقاضاهای موقعیتی از وظایف والدینی و منابع در دسترس در نظر گرفته شود (اسبورگ و هاگکال^۸، ۲۰۰۰؛ نقل از اسبرگ و همکاران، ۲۰۰۸). ۲۰۰۸). تقاضاهای زیادی که بر پدران و مادرانی که کودک با نیازهای ویژه را پرورش می-

---

1. Armstrong & Iefcovitch & Ungar

2. Schieve, Blumberg, Rice, Viser & Boyle

3. Raina

4. Vitaliano

5. Asberg, Vogel & Bowers

6. Lazarus & Folkman

7. Hassal, Rose, McDonald

8. Hagekull

دهند، گمارده میشود، ممکن است موجب سطوح بالایی از استرس شود (اورلانز و سیگل^۱، ۲۰۰۲؛ نقل از اسپرگ و همکاران، ۲۰۰۸).

مطالعات استرس خانواده و راههای مقابله با آن، در سال ۱۹۳۰ شروع شد؛ از آنجایی که محققان بررسی کردند که خانوادهها چگونه با فقدان اقتصادی و دیگر تغییرات رکود اقتصادی مقابله میکنند و اینکه بعضی از خانوادهها بصورت موفقیتآمیزتری سازگار میشوند (باس^۲، ۲۰۰۲). روشهای مقابله بعنوان مکانیسمی فرض می‌شد که افراد برای پاسخ به تهدیدهای استرس‌زا بکار می‌گیرند. مطابق با مدل استرس و مقابله لازاروس و فلکمن (۱۹۸۴)، تحقیقات غالباً روشهای مقابله را در دو نوع کلی گروه‌بندی میکنند. مقابله مسألهم‌دار و مقابله هیجانمدار (بنسون^۳، ۲۰۱۰). مقابله همچنین به عنوان تغییر در تفکرات و اعمال افراد برای مدیریت تقاضاهای درونی و بیرونی تعامل فرد- محیط که استرس‌زا ارزیابی میشود، تعریف میشود (فلکمن، ۱۹۹۲؛ نقل از فهر^۴، ۱۹۹۶). اگر حادثه، استرس‌زا ارزیابی شود، افراد با فرایندهای مقابله واکنش نشان میدهند. فرایندهای مقابله شامل جستجوی اطلاعات، عمل مستقیم، بازداری از عمل و فرایندهای درون روانی (تفکر) هستند. فرایندهای مقابله در دو هدف بکار میروند؛ تنظیم عواطف و سازگاری ارتباط محیط- فرد. رفتارهای مقابله مطابق با فلکمن و همکاران (۱۹۷۹؛ نقل از فهر، ۱۹۹۶) مستلزم استفاده از چهار نوع از منابع هستند: (۱) تندرستی، انرژی، روحیه (۲) مهارتهای حل مسأله (۳) منابع سودمند (وضعیت اقتصادی، برنامههای آموزشی و...) (۴) اعتقادات خاص و کلی (کفایت شخصی، اعتقاد به خدا و...). بنابراین مقابله شامل ابتدا، ارزیابی محرک تنش‌زا و منابع در دسترس و دوم، انتخاب رفتارها برای تنظیم عواطف یا حل مسائل است (فهر، ۱۹۹۶).

---

¹.Orlanz & Siegel

².Boss

³.Benson

⁴.Feher

۱-۲- بیان مسأله

انسان در طول زندگی در برابر حوادث استرسزای گوناگونی قرار میگیرد. حتی والد شدن هم میتواند برای افراد استرسآور باشد. مراقبت از کودکان حتی در بهترین شرایط، فعالیتی چالشانگیز است. گاهی در کنار مراقبت از کودکان شرایطی به مادر تحمیل میشود که بر چالشهای او میافزاید. برای مثال گاهی مادران مجبورند به دلیل جدایی از همسر، فوت او یا سایر وقایع، به تنهایی به مراقبت از فرزندان بپردازند و در خارج از منزل نیز اشتغال به کار داشته باشند (خدایاری و پرنده، ۱۳۸۵). حال اگر فرزندی در خانواده، ناتوان باشد این استرس چندین برابر میشود. طبق تحقیقات گوناگون، والدین کودکان ناتوان رشدی (جاج، ۱۹۹۸؛ چو و ریچدال، ۲۰۰۹) بخصوص والدین کودکان اوتیستیک در معرض استرسهای زیادی هستند (بنسون، ۲۰۱۰) که در معرض قرار گرفتن طولانیمدت در برابر استرس با شرایط افسردگی، اضطراب، مشکلات سلامتی و اختلافات زناشویی و مشکلات مربوط به آن همراه است. پرورش کودک اوتیستیک بدون شک استرسزاست. تعدادی از تحقیقات سطوح بالای استرس را در والدین کودکان اوتیستیک در مقایسه با والدین کودکان عادی گزارش کردهاند (بیکر-اریزن، بروکمن، فراز، استامر^۱، ۲۰۰۵)؛ به علاوه چندین تحقیق، میزان استرس والدین کودکان اوتیستیک را وابسته به نوع روشهای مقابلهای مورد استفاده آنها میدانند (لین، ارسموند، کاستر و کن^۲، ۲۰۱۱)؛ به این صورت که هر چه افراد از روشهای مفید مقابلهای مثل روش مسألهمدار بیشتر استفاده کنند استرس کمتری دارند و هر چه از روشهای غیر مؤثر بیشتر استفاده کنند، میزان استرس آنها بالا میرود.

تا آنجا که بررسیها نشان داده است، در ایران تحقیقی در مورد استرس و روشهای مقابله با آن در والدین کودکان اوتیستیک انجام نگرفته است، بنابراین مسأله اصلی این پژوهش بررسی رابطه منابع استرس و روشهای مقابله با آن در والدین کودکان اوتیستیک است که البته شناخت منابعی که باعث استرس در این خانوادهها میشود میتواند دستاوردکاران یا نظامهای حمایتی را قادر سازد که محرکهای تنشزای وابسته به کودک

^۱. Baker- Ericzen, Brookman- Frazee, Stahmer

^۲. Lin, Orsmond, Coster, Cohn

اوتیستیک را بشناسند و همینطور در استفاده بهتر از روشهای مقابله برای کاهش این استرسها توانمند شوند که در این پژوهش به آن پرداخته میشود.

۱-۳- اهمیت و ضرورت پژوهش

اگرچه والدین کودکان عادی هم در معرض استرس قرار میگیرند (کرنیک و گرینبرگ، ۱۹۹۰؛ به نقل از بیکر- اریزن و همکاران، ۲۰۰۵)، تحقیقات نشان میدهند که والدین کودکان ناتوان در ریسک بالاتری از تجربه استرس هستند. تخمین زده شده که ^{۲۳} مادران کودکان با تأخیرات رشدی نسبت به والدین کودکان بدون تأخیر سطوح بالاتری از استرس وابسته به کودک را تجربه میکنند (بیکر، بلکر^۱، کرنیک، ادلبروک^۲، ۲۰۰۲).

طبق پژوهشی که کر و مکاینناش^۳ در سال ۲۰۰۰ انجام دادند، مراقبت از کودکان با نیازهای ویژه استرس زیادی بر مادرها تحمیل میکند. مراقبت از این کودکان به تلاش و زمان زیادی نیاز دارد و اگر مادر حمایتها را دریافت نکند دچار استرس میشود (کر و مکاینناش، ۲۰۰۰). مادران کودکان با ناتوانیهای رشدی با خطراتی در سلامتی و سازگاری روانشناختی مواجه میشوند و سطوح بالاتری از استرس را تجربه میکنند. مادران کودکان اوتیستیک در مقایسه با مادران کودکان سندرم داون و دیگر ناتوانیهای هوشی، استرس بیشتری تجربه میکنند (هاستینگز، کوشوف، وارد، اسپینوزا، براون، رمینگتون^۴، ۲۰۰۵). سطح استرس در والدین کودکان با طیف اوتیستیک در مقایسه با والدین دارای فرزندان با دیگر ناتوانیها یا مشکلات سلامتی، بطور بارزی بالاتر اعلام شده است (اسبورن و رید^۵، ۲۰۱۰). خانوادههای کودکان با اختلال مزمن مثل اوتیسم، با چالشها و مسئولیتهای متعددی که برای دیگر خانوادهها ناشناخته است، مواجه میشوند. بطور معمول حتی اعضای خانواده گسترده (پدربزرگ و مادربزرگ) در مراقبت کودک با ناتوانی رشدی درگیر هستند (ترچتنبورگ و بت

---

¹.Blacher

².Edelbrock

³.Kerr & McIntosh

⁴. Hastings, Kovshoff, Ward, Espinosa, Brown, Remington

⁵.Osborne & Reed

شاو^۱، ۱۹۹۷؛ نقل از لیندهلم، ۲۰۰۷). الگوهای تعامل بین اعضای خانواده ممکن است برای جبران چالشهای بوجود آمده توسط ناتوانی، اصلاح شود یا کاملاً تغییر کند (تانالی^۲، پاور، ۱۹۹۳؛ نقل از لیندهلم، ۲۰۰۷). کنار آمدن با ناتوانی اوتیسم ممکن است تأثیر نافذی روی روابط با وابستگان، دوستان، همسایگان و جامعه داشته باشد (تایلر و اسپینوال^۳، ۱۹۹۰؛ نقل از لیندهلم، ۲۰۰۷). گاهی اوقات منابع اجتماعی، عاطفی و مالی در بسیاری از خانوادهها دچار فشار میشود (هابس^۴ و همکاران، ۱۹۸۵؛ نقل از لیندهلم، ۲۰۰۷). بسیاری از خانوادههایی که کودک اوتیستیک دارند روی سیر طولی از حوادث قرار میگیرند که به بهترین تلاش در تفکر، برنامه‌ریزی و تماس با بسیاری از سازمانها که شامل خدمات برای کودکان است، نیاز دارند (تراپاگنیر^۵، ۱۹۹۹؛ نقل از لیندهلم، ۲۰۰۷). اینگونه نیازها ممکن است برای خانواده استرس و اضطراب مفرط ایجاد کند (الن^۶، ۲۰۰۴؛ نقل از لیندهلم، ۲۰۰۷). اسمیت، الیور، اینوسنتی^۷ (۲۰۰۱) بیان میکنند که استرس والدین متغیر مهمی برای رسیدگی است زیرا شناخت آنها باعث می‌گردد خدمات مناسبتری برایشان فراهم گردد. به خصوص تحقیقات بیان میدارند که استرس والدین ممکن است با چندین پیامد منفی شامل نارضایتی والدین، نشانه‌های مرتبط با بیماری در پدر و مادر (کوپسک^۸ و کوپسک، ۱۹۹۰؛ نقل از اسمیت و همکاران، ۲۰۰۱)، کیفیت زناشویی پایین (لاوی، شرلین، کتز^۹، ۱۹۹۶)، عملکرد ضعیف کودک (کرنیک و لاو^{۱۰}، ۲۰۰۲)، مشکلات رفتاری کودک و افسردگی (الن و همکاران، ۱۹۹۸؛ نقل از اسمیت و همکاران، ۲۰۰۱) مرتبط باشد. همه افراد مشکلات و استرسهای زیادی را در زندگی تجربه میکنند و بایستی مکانیزمهایی برای مقابله با این دشواریها پیدا کنند. این که مردم چگونه با استرس مقابله کنند از شخصی به شخص دیگر متفاوت است (غضنفری و قدمپور، ۱۳۸۷)، همچنین مهارتهای مقابله ممکن است برای مدیریت محرکهای تنشزای گوناگون مورد استفاده قرار گیرد (بريستول، ۱۹۸۷). بنابراین روشهای مقابله در مطالعه انطباق و

1. Trachtenberg & Batshaw

2. Tunali

3. Taylor & Aspinwall

4. Hobbs & et al

5. Trepagnier

6. Allen

7. Smith, Oliver, Innocenti

8. Koeske

9. Lavee, Sharlin, Katz

10. Crnic & Low

سازگاری خانواده در پرورش کودک اوتیستیک بسیار مهم هستند (وبستر- استراتون¹، ۱۹۹۰).
(۱۹۹۰).

بنابراین در پژوهش حاضر شناخت منابع استرس خانواده‌های کودکان اوتیستیک و انواع روش‌های مقابله‌ای که بکار می‌برند، مورد بررسی قرار می‌گیرد که در برنامه‌ریزی مناسب‌تر در جهت مرتفع ساختن مشکلات مالی، عاطفی و آموزشی برای این خانواده‌ها سودمند است.

۱ ۴- اهداف پژوهش

هدف کلی پژوهش حاضر، بررسی رابطه بین منابع استرس و روش‌های مقابله‌ای در مادران کودکان اوتیستیک میباشد.

در این راستا اهداف جزئی زیر مورد بررسی قرار گرفت:

- پیش‌بینی‌کنندگی منابع استرس بر سبک مقابله‌ای مس‌لهمدار
- پیش‌بینی‌کنندگی منابع استرس بر سبک مقابله‌ای هیجانمدار
- پیش‌بینی‌کنندگی منابع استرس بر سبک مقابله‌ای کم‌ت‌مفید
- پیش‌بینی‌کنندگی منابع استرس بر سبک مقابله‌ای غی مؤثر

۱ ۵- سؤالات پژوهش

با توجه به اهداف پژوهش، سؤالات ذیل مورد بررسی قرار گرفت:

- ۱- آیا رابطه معناداری بین منابع استرس و روش مقابله‌ای وجود دارد؟
- ۲- کدامیک از منابع استرس مادران کودکان اوتیستیک (مشکلات خانواده، نگرانی و بدبینی مراقبین در مورد آینده کودک، ویژگی‌های کودک، ناتوانی‌های جسمی کودک) پیش‌بینی‌کننده بهتری برای سبک مقابله‌ای مس‌لهمدار میباشد؟

---

¹. Webster- Stratton